

KORE'NİN ESKİ KAYNAKLARINDA GÖRÜLEN GEYİK MOTİFİNİN ANLAMI

Hyo-Joung KİM*

Özet

Bugüne kadar yapılan araştırmalar Kore kültürünün Altay kültürleri ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bazı halk edebiyatı ürünlerinden elde edilen veriler de bu tezi doğrulamaktadır. Kore kültür ve edebiyatında sıkça görülen kutsal geyik motifi de bunlardan biridir. Tarihi ve kültürel birçok kaynakta görülen bu motif içerdiği şamanist unsurlar ve kutsallık gibi yönleri bakımından Altay kültüründeki karşılıklarıyla tam bir paralellik sergilemektedir. Ayrıca çeşitli mezarlardan çıkarılan buluntular ve mağara resimleri de bu benzerliği desteklemektedir. Bütün bunların ışığında Kore ve Altay Kültürlerinin tarihin eski dönemlerinden beri birbirleriyle çok yakın bir bağlantı içerisinde olduklarını söylemek doğru olacaktır.

1. Giriş

Kore milleti ve Korece hakkında bugüne kadar yapılan çeşitli araştırmalarda mesele dil bilimi, arkeoloji ve etnografya bakımlardan incelenmiştir. Sonuç olarak Kore milletin ve Korece'nin Altay etnik grubu çevresinde şekillenmiş olduğu yönündeki görüşler ağırlık kazanmıştır. Söz konusu bilim dallarının yanında, folklor araştırmaları da yukarıdaki düşünceyi destekler tarzda sonuçlar vermektedir. Folklorun önemli bir unsuru olan halk edebiyatı da bu araştırma alanlarından biridir.

Halk edebiyatının hem bütün milli destanların kaynağındaki ana sanat, hem de milli kültürü oluşturan önemli bir unsur olduğu bilinmektedir. Halk edebiyatı gerçekten de ait olduğu milletin dünya görüşünü, düşünce sistemini ve inancını çok iyi yansıtmaktadır. Ayrıca halk edebiyatı bir milletin menşeyini ve eski zamanlarda

* Prof. Dr., Pusan University of Foreign Studies, Republic of South Korea.

o millet ile yakın ilişkide bulunan kültürleri saptamakta çok iyi bir kaynak olarak kullanılabilir. Özellikle bu alanın malzemeleri içerisinde görülen çeşitli hayvan motiflerinin eseri meydana getiren milletin iptidai dini ile ilgisi açıktır. Taş ve bronz çağlarına ait kaya resimleri ile mezar veya kurganlardan çıkan hayvan kemikleri, çeşitli hayvan parçaları ve bazı hayvanların tasvirleri eski inançlar ile ilgili olmalıdır.

Hayvan motiflerinin eski inançlarla ilgisi olduğunu gösteren iyi örneklerden biri de Kazakistan'ın Esik kurganından çıkan 'Altın Adam'ın başlığıdır. Bu başlıktaki hayvan motiflerinin süsleme amacından ziyade birer sembol olduklarını ve bunların derin anlamlar taşıdığını savunan Azerbaycanlı bilim adamı Seydof olmuştur. M. Seydof (1982:30-32), 'Altın Adam'ın başlığındaki kuş, dağ keçisi ve koyun gibi hayvan motiflerinin birer totem olduğunu ve bunların başlıkta bulunmasının çeşitli kabilelerin birleşmesini ifade ettiğini ileri sürmüştür.

Eski Kore kaynaklarında da hayvan motifi taşıyan masal ve efsaneler çoktur. Geyik motifi, bilindiği gibi, kutsal bir hayvan olarak pek çok mitolojik öyküde ve arkeoloji buluntularında görülür. Bu motifin özellikle Kuzey ve Orta Asya'daki şamanist kültürlerde büyük bir önemi vardır¹. Geyik, Çin mitolojisinde uzun ömrünün simgesi olarak kullanılmışsa da burada önemli bir yeri yoktur (Eberhard 2000:124). Williams (1960) ölümsüzlük tanrısını "geyikli Taocu ölümsüzlük tanrısı" olarak adlandırmaktadır. Ayrıca eski bir Kore devleti olan Puyeon'un manası geyiktir. Choi (1994:42-26) 'ye göre bu devlete kabilenin kendisinden türediğine inanılan bu hayvanın adı devlet ya da makam adı olarak konulmuştur.

Burada, önce geyiğin Kore tarihinde ve edebî eserlerinde ne tür bir karaktere sahip olduğu incelenecek sonra da geyik motifi içeren Kore halk hikayelerinden 'Oduncu ile Peri Kızı' tanıtılacaktır. Sonuçta, mitolojik malzeme olan bu geyik motifinin eski Kore inanç sistemiyle olan ilgisi ve Korelilerin düşüncelerinde her zaman kutsal bir hayvan olması bakımından yeri gösterilecektir. Dolayısıyla bu motifin Kore kültürü ile diğer Altay kültürleri arasındaki bağlantıyı gösteren bir kutsal unsur olduğu görülecektir.

2. Kore Tarihinde ve Edebî Eserlerinde Görülen Geyik (Ceylan)² Motifinin Kayıtları

Kore tarihi ve edebiyatı ürünleri incelendiğinde geyik kutsal bir hayvan

¹ Ögel(1989: 573)'e göre, Orta Asya'da ve Türk Mitolojisinde de geyik kutsal ve iyilik getiren bir hayvan olarak tanınmıştır. Nitekim Güney Sibirya'daki Baraba Om Türklerinin Jestey Mönkö masalında da olayın kahramanının yardım ettiği bir geyik yavrusunun daha sonra bir kıza dönüştüğü ve kahramanın da bununla evlendiği anlatılmaktadır. Jestey Mönkö masalındaki mitolojik motifler için bkz. H.J. Kim(2004 : 43-57)

² Geyik ile ceylan görünüşü bakımından birbirine benzediği için kaynaklarda aynı hayvan olarak kaydedilmiştir.

olarak kaşımıza çıkar. Korelilerin halk inançlarına göre geyik kutsal bir hayvandır ki, törenlerde kurban hayvanı olarak kullanılmış, ayrıca Kore halk edebiyatı ürünlerinde de kutsal bir kahraman olarak rol üstlenmiştir. Kore halk edebiyatında geyiğe yardım etmesinin karşılığında mutluluğa ermiş insanları anlatan hikayeler çoktur: örnek olarak, bir avcının kovaladığı geyiği sakladığı için geyik tarafından zengin edilen adamın hikayesi; yine bir avcıdan kaçan geyiğe yardım etmesine karşılık geyikten iyi bir mezar yeri öğrenip kendi soyuna mutluluk kazandırmış olan adamın hikayesi; bir de canını kurtardığı geyik sayesinde sihirli otların (Jinseng) yerini öğrenen ve bu otları alıp mahalledekilere dağıtan temiz yürekli adamın hikayesi vb. gibi. Bu hikayelerdeki geyik, başka hayvanlardan farklı olarak kutsal yerleri bilmesi ve kendine iyilik eden kişilere mutluluk verebilmesi gibi özellikleriyle her zaman iyilik yapan bir hayvan niteliğindedir. Buradaki hikayelerin tümü geyiğin kutsal bir güce sahip olduğunu düşünen Korelilerin inançlarını yansıtmaktadır. Geyiğin kutsallığı bazı yazılı kaynaklarda ifade edilmiştir. Üç Krallık döneminden Coseon Krallığı'na kadar olan yazılı kaynaklarda Koreliler arasında geyiğin kutsal bir hayvan olarak görüldüğünü ifade eden deliller aşağıda gösterilmiştir:

1) Üç Krallık ile ilgili Kaynaklarda

Gerçekten geyik eskiden beri Korelilerce kutsal bir hayvan sayıldığı için eski Krallık Tarihi Kitaplarında geyiğin avlanması hakkındaki haberlere bile yer verilmiştir. Samguksagi (Üç Krallık Tarihi) kitabında geyikle ilgili 25 tane yazı vardır: Üç Krallıktan Goguryeo ve Bekje krallarının av sırasında beyaz geyiği tutup ziyafet vermesi; üç boynuzlu geyiğin avlanıp krala sunulması; tek boynuzlu geyiğin avlanıp krala sunulması gibi (J.D.Kim, 2001:245-248). Kore'nin Üç Krallık dönemindeki Goguryeo devletinin kurucusu Kral Dongmyeong'un babası olan Haemosu (Gök Tanrı'nın oğludur) ile Habaek (Deniz Tanrısı)'in boy ölçüşmesinde ikisi de çeşitli hayvan donlarına girerler. Bu sırada Deniz Tanrısı olan Habaek geyik donuna girerken Gök Tanrının oğlu Haemosu ise kurt donuna girip onu kovalar. Dövüşmeden sonra Habaek Haemosu'ya gerçekten Gök Tanrının oğlu olarak saygı gösterir (G.B.Lee Donggukisanggukjip 3, Dongmyeong Wang (Kral Dongmyeong Babı). Deniz Tanrısı olan Habaek'in değiştirdiği geyiğin, deniz ile ilgili olduğun Göktürklerin efsanesinde görülür. Çinliler tarafından yazılan Tàipíng guǎng-jì (太平廣記 480) adlı eserde yer alan bu efsanede Göktürklerin atasının deniz ilahesi olduğu ve bu deniz ilahesinin her akşam güneş battığı zaman ak marala dönüşüp denize girdiği zikredilir.

Ayrıca Dongmyeong kralı efsanesinde ak geyiğin kutsal bir hayvan olduğu apaçık gösterilmiştir:

Dongmyeong Kralı batıya doğru ilerlerken ak geyiği yakaladıktan sonra ters tutup asmış ve lanetleyerek demiş ki; 'Eğer gökten yağmur

yağdırarak Biryu devletinin başkentini suya batırmazsan, ben seni bırakmayacağım. Bu zor durumdan kaçınmak istiyorsan sen göğe dua edip yalvar!’ Bunun üzerine geyik ağlamaya başlar ve geyiğin ağlayış sesi göğe ulaşır göğü duygulandırmış olmalı ki, yedi gün yağmur yağar. Sonunda Biryu devletinin başkenti suya gömülür.

Bu yazıya göre Kral Dongmyeong düşman olan Biryu devletini yok etmek için kutsal hayvan olan ak geyiğe başvurur. Ak geyik de Dongmyeong kralının isteğini yerine getirmek için göğe ağlayarak yalvarır ve gökten yağmur yağdırır. Bu geyiğin ağlayışı motifi Radloff’un derlediği Kuzey Türk destanında da görülür (Ögel 1995:104) :

*Tanrı, bir geyiğin ağladığını görmüş.
Buna üzülen Tanrı, kendisini tutamamış ve o da ağlamış.*

2) Goryeo Krallığı ile ilgili Kaynaklarda

10. yüzyılda kurulmuş olan Goryeo Krallığının tarih kitabında da geyik kutsal bir varlığın oğlu olarak zikrolunmuştur (Goryeosa Goryeo Tarihi 97 ,Yeoljeon 7, Seo-Hi):

Seo-pil’in babası Seo-Sinil köyde otururken günün birinde bir geyik koşup gelmiş. Sinil geyiğin vücuduna bir ok saplanmış olduğunu görmüş. Sinil oku çıkarıp geyiği bir yere sakladıktan hemen sonra avcı gelip geyiği aramış ve bulamadan gitmiş. O gece Sinil’in rüyasında ilahi biri çıkıp teşekkür ederek, ‘Geyik benim oğlumdu. Bugün sizin sayenizde canını kurtarabildi. Sizin torunlarınız nesilden nesile yüksek mevkilere çıkıp büyük adam olacaklar’, demiş. Gerçekten de Sinil 80 yaşındayken oğlu Seo-Pil doğmuş ve onun neslinden olanlar devamlı yüksek mevkilere çıkmıştır.

Ayrıca, Goryeo Krallığı devrinde (10-14. yüzyıl) halk arasında söylenen ve yazarının kim olduğu bilinmeyen Cheongsanbyeolgok (靑山別曲) adlı halk şiirinde de geyik motifi görülür. Şiirin, anlamı kesin olarak kavranamadığı halde bilimadamları tarafından en uygun görülen yeni çevirisi şöyledir:

*Yolda giderken dinle
Yeceongciye giderken dinle
Ağaca çıkan geyiğin
Hegeum çalışını dinle (<http://www.hanvit99.com/text/gayo/chungsan.htm>)*

Buradaki anlaşılamayan ‘Yeceongci’ ile ‘ağaca çıkan geyik’ ifadeleridir. ‘Yeceongci’ Korecenin bir şivesinde ‘ıssız yerde olan mutfak’ anlamındadır. Bundan dolayı Korece uzmanları ve halkbilimciler bu anlamını kabul edip şiirin yorumunu şöyle yapmıştır:

*Yolda giderken dinle
İssız bir mutfağa giderken
Ağaca çıkan geyiğin
Müzik çalışını dinle*

‘Ağaca çıkan geyik’e gelince, geyiğin bir ağaca çıkıp müzik çalmasının mümkün olmadığı için bu durum bir mucize olup o andaki zor yaşamından kurtulmayı bekleyen yazarın ümidini ifade eder; bu konudaki bir başka yorum da buradaki geyiğin sahnede geyik kılığına giren bir oyuncu olduğu yönündedir. Bu oyuncu ayrıca ağaca çıkıp müzik çalmaktadır.

Sekiz kıtadan oluşan bu halk şiirinin tam anlamı çıkarılamasa da uzmanlar tarafından halkın hayat zorluğunu ifade eden bir şiir olduğu fikrine varılmıştır (<http://www.seelotus.com/gojeon/gojeon/korea-gayo/cheong-san.htm>). Bu şiirin ilhamına uygun ve gösterilen iki yorumdan daha mantıklı olan Koreli tarihçi Jo’nun açıklamasıdır. Bu çözümleri zor olan ‘ağaca çıkan geyik’ dizesi hakkında Jo (B.J.Jo, 1998:484), bunun, şamanın ayindeki durumunu andırdığını ileri sürmüştür. Bu mısranın ifadesinin bir oyun sahnesi olmayıp bir dinsel tören ve bu törende insanın dileklerini göğe veya gök tanrıya sunan bir şamanın tasviri olduğunu söylemiştir. Zaten Altaylı şamanlar ayin yapmadan önce kayın ağacı dikerler. Ayin sırasında şaman kayın ağacına tırmanıp adım adım göğün katlarına çıkıyormuş gibi hareket eder (Eliade 1992: 182-189). Dolayısıyla buradaki ‘ağaca çıkan geyik’, Jo’nun ileri sürdüğü gibi, ayin sırasında geyik şeklinde elbisesini giymiş şaman olarak nitelendirilebilir. Geyik şeklinde elbiseye gelince, Orta Asya ve Sibiry’a’daki şamanların elbisesi çoğunlukla geyik derisinden ve geyik tipinde yapılır (Eliade 1992: 151, 153; Dioszegi 1998:351). En son mısradaki Hegeum da bu görüşünü doğrular. Hegeum bambudan yapılmış telli çalgıdır ve Kore milli müziklerinde ve danslarında da vazgeçilmez bir çalgı olarak kullanılır. Hegeumun yayının kılıları at kılından yapılmaktadır. Bu çalgı Türklerin iki telli yaylı kopuzuna (bir çeşit kemençe) benzer. Kazak kopuzları en eski Türk sazlarının en orijinal ve eski karakterdeki tiplerinden olup bunların telleri burulmamış at kılından yapılmaktadır. Kopuzlar gizemli ve mırıltıyı andıran bir ses çıkardıkları için bunlarla dua edilir, sihir yapılır ve fal açılır (Ögel 1991:242,261). Bu mısradaki durum da tıpkı şamanın veya ozanın (destancı) Hegeum çalarak dua etmesi veya destan söylemesi olarak izah edilebilir. Orta Asya’daki şamanizmde görülen vazgeçilmez bir özellik de şamanın ayin sırasındaki müzik faaliyetidir. Onun içindir ki, Orta Asya şamanları müzisyen ya da şarkıcı olarak kendilerini gösterirler (Dioszegi 1988: 295). Zaten Orta Asya Türklerinin destancıları da destan veya halk hikayesi anlatırken müzik aleti kullanırlar. Kazaklar saz aşıklarına bahşi derler (Ögel 1991: 244). Kırgız, Uygur ve Kazak Türkleri de şamana bahşi, baksı derler (Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü 1991).

3) Coseon Krallığı ile ilgili Kaynaklarda

Goryeo devletinden sonra 14. yüzyılda kurulmuş olan Coseon krallığının tarih kitabında da geyiğin her törende kurban olarak sunulduğu hakkında bilgi vardır (Sejongsillok Kitap 3; Sejongsillok Kitap 14, Dördüncü yıl.).

3. ‘Oduncu ile Peri Kızı’ Kore Halk Hikayesi

‘Oduncu ile Peri Kızı’ adlı halk hikayesinin Kore’de yaklaşık 140 civarında varyantı bulunmaktadır (W.R.Pai 1993:14). Bu Kore halk hikayesinin kahramanı olan geyik, yukarıda zikredilen hususlar bakımından önemli bir rol üstlenmektedir. İkedo Hiroko (1961:118-123) bu hikayeyi çok erken oluşmuş bir halk edebiyatı ürünü olarak değerlendirmiştir. Hikaye şöyledir:

Bir zamanlar ormanda yaşlı annesi ile yaşayan fakir bir oduncu varmış. Bir gün oduncu ormanda odun keserken avcıdan kaçan bir geyik gelir ve kendisini saklaması için oduncudan yardım ister. Oduncu geyiğe acıyarak onu bir yere saklar. Biraz sonra avcı gelip o tarafa doğru gelen geyiğin nereye gittiğini sorar. Oduncu, uzaklara gittiğini söyleyerek geyiği kurtarır. Geyik avcının gitmesinden sonra oduncuya teşekkür ederek onun, kendisinden isteğini sorar. Oduncu da fakirlikten hala evlenemediğini ve bir eşe ihtiyacı olduğunu söyler. Geyik oduncuya dolunay gecesi perilerin yıkanmak için gökyüzünden yakındaki bir göle ineceğini, o zaman bir peri kızının uçan elbisesini saklamasını söyler. Oduncu geyiğin dediklerini yerine getirir ve uçan elbisesini kaybeden peri kızıyla evlenir. Zamanla peri kızı iki çocuk doğurur. Bir gün oduncu gökteki dünyayı özleyip ağlayan peri kızına acır. Sadece bakması şartıyla uçan elbiseyi peri kızına gösterir. Fakat peri kızı, uçan elbiseyi görür görmez hemen onu giyer ve çocuklarını da alıp gökyüzüne yükselir. Oduncu üzülerek günlerini geçirirken aynı geyikle karşılaşır ve geyik ona çözüm yolunu gösterir. İlk dolunay gecesinde su almak için gökten büyük bir kabın ineceğini ve o kaba binerek göğe çıkabileceğini söyler. Ve geyiğin dediklerine uyan oduncu peri kızıyla çocuklarına kavuşur.

Bu hikayenin içinde eski Korelilerin dünyaya bakışını ve inanç sistemini gösteren mitolojik unsurlar çoktur: Mesela peri kızı, konuşan geyik, göl (su), ay, gökten inen kap v.s. gibi. Bu motiflerin hepsi Orta Asya’daki Altay halklarının kültürlerinde de mitolojik unsurlar olarak görülürler. Bu hikaye Orta Asya’daki Altay halklarının ve Korelilerin de önemli inançları arasında yer alan şamanizm anlayışı ile meydana gelmiş bir halk edebiyatı ürünü niteliğindedir (H.J.Kim 2002: 87-92): Örneğin geyik, canını kurtaran oduncunun dileğini gerçekleştirir. Peri kızı göğe çıktıktan sonra çözüm yolunu gösteren de yine odur. Geyiğin buradaki rolü tıpkı tören yaparken kurban sunup insanın dileklerini yerine getiren şamanın görevine benzer. Hikayenin bir başka varyantında ise göğe çıkan oduncu gökteki dünya tarafından kabul edilebilmesi için peri kızının ailesi tarafından çeşitli sınavlardan geçirilir. O sırada geyik de göğe çıkıp oduncuya yardım eder. Şaman da ayın sırasında göğe çıkıp, insanların dileğini yerine getirmeye çalışır. Ayrıca Eliade’ye göre, gökten inen kap motifi, yani gök ile yeri bağlayan sembol ise dünya ağacını simgelemektedir ve şamanizmden daha eski bir devirde yayılmış bir motif olarak şamanın göğe çıkmasına yardım eder (Eliade 1992: 420-421).

4. Sonuç

Bu yazıda tarihî kaynaklardan ve ‘Oduncu ile Peri Kızı’ adlı Kore halk hikayesinden hareketle geyik motifi incelenmiştir. Eski bir Kore devletine “geyik” anlamına gelecek bir ad verilmesi geyiğin Kore tarihi ve kültürü bakımından basit bir hayvan olmadığını gösterir. Bu motifin Kore halk edebiyatının Puyeo devletinden sonra ortaya çıkmış ürünlerinde de kutsal bir karakter sergilemesi, söz konusu kutsallığın Kore kültürünün eski dönemlerinden beri devam edegeldiğinin bir ifadesidir. Orta Asya’da da kutsal kabul edilen bu hayvana Koreliler’le Altay halklarının yükledikleri anlamlar birbirine benzemektedir. Bu durum, Kore kültürünün eskiden beri Altay kültürü ile bağlantılı, hatta Altay menşeli, olduğunun delili sayılabilir. ‘Oduncu ile Peri Kızı’ hikayesi de hem içerdiği geyik motifi ve peri kızı unsuru, hem de şamanizm etkisinde oluşması bakımından eski Korelilerin Altay halkları ile olan ilişkilerini gösteren mitolojik karakterli bir hikayedir. Yukarıda incelenen Kore halk hikayesi ile geyik hayvan motifinin de milletlerin menşesini ortaya koymakta önemli roller üstlenebileceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Cho, Woong (1995), *İyagi Mokkoji (Hikayelerin Toplamı)*, Seoul.
- Choi, Han-Woo (1994), “Note on Some Title of Paekje”, *Altai Hakpo*, Seoul.
- Çoruhlu, Yaşar (1999), *Türk Mitolojisinin ABC’si*, İstanbul: 155, 168-169.
- Diószegi, V. and Hoppál, M (1998), *Shamanism in Siberia*, Seoul : 295, 351.
- Eberhard, Wolfram (2000), *Çin Simgeleri Sözlüğü*, İstanbul.
- Eliade, Mircea (1992), *Shamanism-Archaic Techniques of Ecstasy* (çev. Lee, Yungi), Seoul : 151, 153, 182-189, 420-421.
- Goryeosa *Goryeo Tarihi* (高麗史) 94, Yeoljeon (列傳) 7, Seo-Hi (徐熙)
- Hyeon, Yong-Jun and Kim, Yeong-Don (1981), *KoreGubimunhakdaegye* (韓國口碑文學大系 Kore Halk Edebiyatı Ansiklopedisi) 9-2 427-430; 668-670, Seoul.
- Ikeda Hiroko (1961), “Relationship between Japanese and Korean folktales” *International Kongreß der Volkserzählungsforscher in Kiel und Kopenhagen*, serie zu Fabula, Vol.2. Vorträund Reterate Walter De Gruyter & C, Berlin: 118-123.
- İlyeon, *Samgukyusa* (三國遺事), Birinci Kitap Kral, Hyeokgeose (朴赫居世) Babı., Kim, Alci (金闕智) Babı.; Dördüncü Kitap Gwichukjesa (歸竺諸師) Babı.
- Jo, Beop-Jong (1998), “Cheongsanbyeolgok’e Natanan Sae wa Saseum eui Hanguk Godae Jonggyomunhwajeok Jeontong (Cheongsanbyeolgok’daki

- Kuş ve Geyik Motiflerinin Eski Kore Dini Kültürel Geleneği”, *Hangukgodaesayeongu(Eski Kore Tarihi Araştırmaları)* 14, Seoul: 484.
- Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü (1991), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- Kim, Bu-Sik, *Samguksagi* (三國史記), *Goguryeobongi* (高句麗本紀), *Dongmyeong Wang* (Kral Dongmyeong Babı. 東明聖王).
- Kim, Hyo-Joung (2002), “Bir Kore Halk Hikayesindeki Geyik Motifi Üzerine”, *International Journal of Central Asian Studies* vol.7, Seoul : 87-92.
- Kim, Hyo-Joung (2004), “Baraba Türklerinin Jestey Mōngö Masalındaki Mitolojik Motifler Üzerine”, *Bilig*, Kış / 2004, Sayı: 28, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı, Ankara: 43-57.
- Kim, Jong-Dae (2001), *33 gaji Dongmul ro Bon Uri Munhak eui Sangjing Segye* (33 tane Hayvan Motifinde Kore Edebiyatının Sembol Dünyası), *Dareunsesang*, Seoul : 148-149, 187, 245-248.
- Lee, Gyu-Bo, *Donggukisanggukjip* (東國李相國集) 3, *Dongmyeong Wang* (Kral Dongmyeong Babı. 東明王篇).
- Ögel, Bahaeddin (1989), *Türk Mitolojisi I*, TTK, Ankara : 573.
- Ögel, Bahaeddin (1991), *Türk Kültürü Tarihine Giriş 9*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara : 242, 244, 261.
- Ögel, Bahaeddin (1995), *Türk Mitolojisi II*, TTK, Ankara : 104.
- Pai, Won-Ryong (1993), *Namukkun gwa Seonyeo Seolhwa Yeongu* (Oduncu ile Peri Kızı Halk hikayesinin İncelemesi), Seoul : 14.
- Seydof, M. (1982) “Altın Muharib’in Soy-Etnik Talihi Hakkında” (çev. Yavuz Akpınar), *Kardaş Edebiyatlar*, Sayı 2: 30-32, Erzurum.
- Sejongsillokjiriji* (世宗實錄地理誌) II, *Jeonseol* (傳說 Hikaye) 4 *İnmuljo* (人物 Kişi)
- Sejongsillok* (世宗實錄) Kitap 3, Kitap 14
- Tài-píng guǎng-jì* (太平廣記 480)
- William A. S.(1960), *Encyclopaedia of Chinese Symbolism and Art Motifs*, New York.
- 陶陽·鍾秀 (1989), *中國創世神話*, 上海人民出版社, 上海.